

Kunstenaars kijken over de grens

Een handige gids met do's en dont's voor kunstenaars in de klas. Dat was het doel van het Europese uitwisselingsproject Artists in Creative Education. Dansers, fotografen en beeldend kunstenaars wisselden ervaringen uit, gingen bij elkaar op bezoek in de klas en keken daarna met een frisse blik naar hun eigen werk.

“Het begon in het najaar van 2010 met een intensieve projectweek in Amsterdam, waar we met 25 kunstenaars bij elkaar kwamen”, vertelt Annemarie Amsing. De Nederlandse beeldend kunstenaar hoort bij de groep die deelnam aan Artists in Creative Education (AICE). Kunstenaars uit Engeland, Oostenrijk, Zweden en Nederland, en enkele kunstenaars uit het voormalig Oostblok, bespraken hun artistieke en educatieve idealen en keken bij elkaar in de klas. Het resultaat van deze Europese uitwisseling, een praktische gids voor kunstenaars in het basisonderwijs, werd op 6 oktober tijdens een conferentie in Brussel gepresenteerd. Amsing: “We bespraken hoe je een project opzet, welke

afspraken je met een school maakt en wat voor doelen je stelt. Maar ook wat je visie is op cultuuronderwijs en welke vaardigheden je precies nodig hebt als kunstenaar in de klas. Er ontstond een gevoel van verbondenheid. Waar je ook vandaan komt en of je nu danser, fotograaf of beeldend kunstenaar bent, we vinden allemaal dat cultuuronderwijs essentieel is voor de ontwikkeling van kinderen.”

Het European Social Fund subsidieert het project, vanuit het idee dat kunstenaars een belangrijke bijdrage kunnen leveren

aan de creativiteit en het creatief denken van kinderen, vertelt Theo van Adrichem van Cultuur&Ondernemen. Hij is de projectleider van AICE namens Nederland: “Wij zijn bij het project betrokken vanwege de ervaring met de opleiding Beroepskunstenaars in de Klas (BIK), die door de kunstvakopleidingen wordt aangeboden. In Europa is die uniek, want in andere landen kunnen kunstenaars na hun autonome kunstvakopleiding alleen in de praktijk ervaring opdoen met lesgeven.”

AICE moet de kwaliteit van Europese kunstenaars in het basisonderwijs op een hoger plan tillen. “Je moet bepaalde basisvaardigheden aanleren. We vroegen ons af welke daarvan voor alle schooltypen en lessituaties in Europa opgaan. We hebben gezocht naar een soort universele waarden.”

Heeft hij een voorbeeld? “Een kunstenaar moet zich een aantal vragen stellen. Zoals: hoe verhoudt het werken met kinderen zich tot mijn eigen kunstenaarschap? Of: moet ik het pedagogisch doel van de leerkracht meenemen in mijn werk? Kunstenaars volgen hierin hun eigen weg en mogen een positief schokeffect teweeg brengen op een school. Maar voordat je een project opzet, moet je bewust keuzes maken.”

Geluksbriefjes

Na de eerste projectweek in Amsterdam werkten de kunstenaars in duo's verder. Ieder van hen ontwikkelde een lesproject dat werd bezocht door een collega uit een ander land. Amsing vertelt over *Manifeest der geluksmomentjes*, haar beeldendekunstproject over geluk en het doorgeven van geluksgevoelens aan anderen. “Ik versierde met de kinderen enveloppen voor geluksbriefjes, we organiseerden een feestje voor iemand die nooit lacht of bouwden een standbeeld voor een geliefd persoon.”

Zij werd gekoppeld aan de Oostenrijkse danseres Daniela Heissl. “De gesprekken over ons werk en wat we aan kinderen willen overdragen, waren zó inspirerend dat we soms tot diep in de nacht zaten te skype.” Heissl vult aan: “Haar kunstproject en mijn dansproject vertrokken vanuit

dezelfde vraag: hoe kun je kinderen aan het denken zetten over geluk en hoe kunnen ze zelf geluk vinden? Onze ideeën hierover zijn hetzelfde, maar we vertalen het naar een andere kunstvorm.”

Amsing: “Tijdens een van mijn eerste lessen kwam Daniela op bezoek. Ze heeft met de kinderen dansimprovisaties over geluksgevoelens gedaan. De kinderen vonden het geweldig dat er iemand uit het buitenland in hun klas kwam om samen met hen te dansen. Ze konden zonder de taal te beheersen, toch met haar communiceren.”

In Oostenrijk maakte Heissl een dansvoorstelling en Amsing kwam kijken aan het eind van het repetitieproces. “Ik heb de kinderen geïnterviewd en daarvan een video-opname gemaakt. ‘Ik voelde me blij, omdat ik lief doe en dat doe ik eigenlijk nooit’, zei een meisje. Een ander leuk detail: ze hoorden dat ik niet zo goed Duits sprak, omdat het niet mijn moedertaal is. Bij veel allochtone kinderen in die klas zag je de twinkeling in hun ogen van herkenning!”

De twee kunstenaars zouden graag verder samenwerken: “Dan zouden we een paar weken op één school meer de diepte in kunnen gaan.” Zijn de ervaringen verrijkend voor hun werk? “Voor mij als danser is het een eye opener om te zien hoe een beeldend kunstenaar in haar atelier spullen verzamelt en klaarmaakt voor de kinderen. Ik zie een overeenkomst: in mijn hoofd zit ook een soort atelier, met een onzichtbare danscollectie. Ik verzamel in mijn fantasie dansscènes, die ik vervolgens stap voor stap met de kinderen realiseer.”

Ook was het inspirerend om een ander schoolsysteem te leren kennen. “Als je in het buitenland in een andere taal aan het werk bent, neem je als vanzelf even afstand en kijk je weer met een frisse blik naar je eigen situatie.” Amsing beaamt dat: “Internationale samenwerking dwingt mij om mijn eigen positie aan de kaak te stellen. Door mij enerzijds af te vragen welke rol cultuuronderwijs voor mij speelt en anderzijds welke rol ik zelf als kunstenaar vervul.”

Europees netwerk

Welke verschillen zijn opgevallen tussen de diverse landen? Amsing, die tijdens het project ook ging kijken naar de expositie van een collega op een Roemeense school: “In Roemenië hebben behoeften als eten en onderdak meer prioriteit dan

kunst in de klas. Hierdoor besef ik wat een luxe het is om cultuureducatieve projecten in het onderwijs te integreren.” Van Adrichem: “Landen als Zweden, Engeland en Nederland zijn vooruitstrevend in het werken met kunstenaars en het sluiten van creatieve partnerschappen, waarin ook ouders en leerkrachten zijn betrokken. In Oost-Europese landen zijn museumbezoek, kunst kijken en kennis opdoen belangrijk in het cultuuronderwijs. Terwijl het in Nederland meer om de persoonlijke ervaring draait, vanuit het idee dat er niet één manier van kijken is, maar minstens tien.”

Zijn Britse collega Paul Collard van Creativity, Culture and Education is projectleider van AICE op Europees niveau. Wat ziet hij als de grote succesfactor in de klas? “Kunstenaars die kinderen de ruimte bieden om actief hun eigen creativiteit te onderzoeken, hebben de grootste impact in de klas. Dat is de effectiefste manier om kinderen bij kunst te betrekken en kunst begrijpelijk voor hen te maken. Dan versterken kunstvakken het zelfvertrouwen van kinderen. Kunstenaars kunnen hen helpen om spelenderwijs samen te werken en ook het risico te durven nemen om iets nieuws uit te proberen.” Volgens Collard is het belangrijk om voort te borduren op het succes van AICE en het netwerk van gekwalificeerde kunstenaars en scholen waar ze kunnen werken uit te breiden. “We hopen dat de gids daarbij als een standaardwerk gaat fungeren.” Ook Van Adrichem heeft die ambitie en zou in het verlengde hiervan graag een scholingstraject aanbieden. Zodat overal in Europa gekwalificeerde kunstenaars voor de klas komen te staan.

Anita Twaalfhoven

MEER INFORMATIE

Artists in Creative Education is een Europees uitwisselingsproject voor kunstenaars die werkzaam zijn of willen zijn in het basisonderwijs. Het wordt onder meer gesubsidieerd door het European Social Fund en het Fonds voor Cultuurparticipatie. De gids *Artists in Creative Education, inlocking children's creativity - a practical guide for artists* is te downloaden via de website van het project: www.artistsincreativeeducation.com

Cultuur&Ondernemen

Theo van Adrichem
T 020-5352 500
tvandrichem@cultuur-ondernemen.nl

Creativity, Culture and Education

Paul Collard
www.creativitycultureeducation.org

Annemarie Amsing

post@vondstenfabriek.nl
www.geluksmomentje.nl
www.vondstenfabriek.nl

Daniele Heissl

T 0043-664215 3967
daniela.heissl@googlemail.com

Meer do's en dont's voor kunstenaars in de klas en mogelijkheden voor internationale uitwisseling:
www.cultuurplein.nl/overdegrens

